

ALLEGORIE AS ARGUMENT. GALASIËRS 4:21-5:1 IN RETORIESE PERSPEKTIEF

D.F. Tolmie¹

ABSTRACT

ALLEGORY AS ARGUMENT: GALATIANS 4:21-5:1 IN RHETORICAL PERSPECTIVE

The purpose of this article is to discuss Galatians 4:21-5:1 from a rhetorical perspective. It is argued that the dominant rhetorical strategy in this section can be described as the use of the authority of Scripture in order to present an allegorical exposition of the Hagar-Sarah events. This allegorical exposition is dominated by a metaphorical contrast between two types of sonship, namely sonship characterised by slavery and sonship characterised by spiritual freedom. This is done in order to urge the Galatians to remain "free", that is not to yield to Paul's opponents. Furthermore the metaphorical contrast is used to vilify the opponents as their point of view is categorised as "slavery". Lastly a number of supporting rhetorical techniques are pointed out.

1. INLEIDING

My doel met hierdie artikel is om die allegorie wat Paulus in Galasiërs 4:21-5:1 gebruik, vanuit 'n retoriese perspektief te belig. Breedweg kan 'n mens sê dat Paulus die allegorie gebruik as 'n argument wat op die gesag van die Skrif (d.w.s. die Ou Testament) gebaseer is. Hy begin met 'n kort opsomming van die Sara-Hagar-gebeure in verse 22-23 wat volgens hom allegories² van aard is. Hy gaan dan voort om die allegoriese betekenis van die gebeure te verduidelik en maak in die proses van twee aanhalings uit die Ou Testament gebruik. Eksegete is nie seker hoe 'n mens dit wat Paulus hier doen, moet beskryf nie. Party, byvoorbeeld Schlier (1971:219) en Bligh (1969:393), noem dit allegorie, terwyl ander, byvoorbeeld Perriman (1993:27) en Bouwman (1987:3146), dit liever as tipologie wil beskryf. Daar is selfs eksegete (byvoorbeeld Goppelt 1966:280) wat dit as 'n mengsel van tipologie en allegorie beskryf. Myns insiens is Galtitis (1996:52-67) egter

1 Prof. D. F. Tolmie, Departement Nuwe Testament, Universiteit van die Vrystaat, Bloemfontein.

2 Dit is die beste vertaling van ἀτινά ἐστιν ἀλληγορούμενα. Kyk Anderson (1996:177-178) vir 'n goeie bespreking hiervan.

korrek as hy hierdie debat as 'n "pseudo-dilemma" beskryf aangesien die onderskeid tussen allegorie en tipologie baie vloeibaar is — wat tot gevolg het dat 'n mens se definisie van wat allegorie en tipologie sou behels jou uiteindelige keuse beïnvloed. Daarom gaan ek nie verder op hierdie aspek in nie, maar noem Galasiërs 4:21-5:1 "allegorie" omdat Paulus dit self so tipeer.

2. DIE FUNKSIE VAN GALASIËRS 4:21-5:1 BINNE DIE BRIEF AS GEHEEL

Hoekom gebruik Paulus juis hierdie argument op hierdie plek in die Galasiërbrief? Op hierdie vraag gee eksegete uiteenlopende antwoorde:

- Sommige eksegete, byvoorbeeld Oepke (1973:251), beskou die hele argument as 'n nagedagte aangesien Paulus hierdie argument volgens hulle eintlik reeds in Galasiërs 3:6-14 saam met die ander argumente uit die Skrif moes gebruik het. Hierdie siening is egter onaanvaarbaar as gevolg van twee redes. Eerstens word so 'n standpunt gebaseer op wilde bespiegeling oor wat in Paulus se gedagtes aangegaan het toe hy hierdie deel van die brief gedikteer het. Tweedens hou dit nie rekening met die feit dat die fokus van hierdie argument anders is as dié van die argument wat in Galasiërs 3:6-14 gebruik is nie. Daar het Paulus argumente uit die Skrif gebruik om te bewys dat dié wat glo, "kinders" van Abraham is. In Galasiërs 4:1-5:1 fokus hy op 'n ander saak, naamlik dat Abraham twee soorte "kinders" het, naamlik kinders wat (geestelik) vry is en kinders wat (geestelik) slawe is. Hierdie argument sou dus nie saam met dié in Galasiërs 3:6-14 gepas het nie.
  - Barrett (1976:8-9) is van mening dat Paulus se opponente in Galasië 'n argument gebruik het wat op die Sara- en Hagar-gebeure gebaseer was om die Galasiërs te oorreed om hulle weergawe van die evangelie te aanvaar en so "wettige" kinders van Abraham te word. Die probleem met hierdie siening is dat dit baie moeilik is om te bewys dat Paulus se opponente inderdaad so 'n argument gebruik het. Van al die bewyse wat Barrett aanvoer om sy siening te staaf, is die enigste een wat moontlik geldig kon wees,³ die feit dat Paulus, as hy begin om die
- 3 Die ander "bewyse" wat Barrett aanvoer, is: 1. die gebruik van *γέγραπται* wat volgens hom beteken dat Paulus toegee dat sy opponente se argument wel op die Ou Testament gegrond is; 2. dat dit onwaarskynlik is dat Paulus self so 'n gedeelte in die Ou Testament sou kies as basis vir 'n argument; en 3. die feit dat die ooglopende bedoeling ("surface meaning") van die verhaal eintlik sy opponente se argument beter dien. Myns insiens is al hierdie argumente egter ongegronde bespiegelings.

Sara- en Hagar-gebeure te vertel, dit nie nodig vind om hulle name dadelik te noem nie. Hieruit kan 'n mens egter hoogstens aflei dat Paulus veronderstel het dat die Galasiërs die gebeure ken en nie noodwendig dat hulle dit ken omdat die opponente dit as argument gebruik het nie. Barrett (1976:10) is ook van mening dat die Sara-Hagar-gebeure eintlik Paulus se opponente se argument beter gepas het as wat dit Paulus sou pas omdat hulle dit kon gebruik om die Galasiërs te oortuig dat hulle besny moet word om waarlik deel van God se volk te word. Tog is dit nie noodwendig die geval nie. Cosgrove (1987:223) wys daarop dat Ismael ook besny was en dat dit dus nie 'n voor-die-hand-liggende keuse vir 'n moontlike argument vir die opponente sou wees nie. Myns insiens is dit dus allesbehalwe 'n goeie keuse om te aanvaar dat Paulus se opponente wel hierdie gebeure as argument gebruik het en dit dan as die rede te beskou hoekom Paulus dieselfde gebeure as basis vir 'n teenargument gebruik het. Dit kon dalk so gewees het, maar om dit te aanvaar as die werklike stand van sake, is om van 'n blote vermoede 'n feit te maak. Om nog verder te gaan en te probeer om die argumente wat die opponente op die Sarah-Hagar-gebeure sou gebaseer het, te rekonstrueer soos Longenecker (1990:199) en Martyn (1998:434) doen, neem die raaskoot nog 'n hele ent verder!

- Daar is ook eksegete, byvoorbeeld Suhl (1987:3129), wat van mening is dat die hoofrede vir Paulus se keuse van 'n allegoriese argument die feit is dat dit hom geleentheid bied om die aanhaling uit Genesis 21:10 te gebruik as 'n direkte bevel uit die Skrif om die Galasiërs te ooreed om van die opponente ontslae te raak. Myns insiens kan 'n mens dié aspek inderdaad as deel van Paulus se retoriese strategie in hierdie deel van die brief beskou, maar 'n mens kan nie aanvaar dat dit die hoofrede is hoekom Paulus die allegoriese argument gebruik nie. Die belangrikste motivering hiervoor is die feit dat hy direk ná die aanhaling vervolg met die woorde *διό, ἀδελφοί, οὐκ ἔσμεν παιδίσκης τέκνα ἀλλὰ τῆς ἐλευθέρως*. Hiermee word die onderskeid tussen die Galasiërs wat geestelik vry is en die ander gelowiges (spesifiek die opponente) wat geestelike slawe is, belig. Dieselfde saak speel ook in Galasiërs 5:1 'n rol. As dit Paulus se primêre bedoeling was om die uitwerping van die opponente te probeer bewerkstellig, sou hy waarskynlik die argument met die aanhaling beëindig het of die oproep tot die uitwerping van die opponente verder uitgelig en beklemtoon het.
- Betz (1979:240) probeer Paulus se bedoeling met die argument verduidelik deur na Griekse en Romeinse retorici te verwys. Hy wys op die advies wat Quintilianus gee dat 'n mens jou kragtigste argumente óf

aan die begin óf aan die einde van 'n betoog moet gebruik of dit andersins moet verdeel tussen die begin en die einde van die betoog. Die probleem is egter dat allegorie destyds deur sommige retorici nie as 'n kragtige argument beskou is nie (byvoorbeeld *Rhetorica ad Herennium*) — hoofsaaklik omdat dit as 'n dubbelsinnige argument beskou is. Dit sou dan beteken dat Paulus nie Quintilianus se advies volg nie, maar Betz vind dan in Pseudo-Demetrius 'n argument om sy saak te steun. Volgens Pseudo-Demetrius (*De eloc.* 101) is duister argumente (ἐν σκότῳ καὶ νυκτὶ) baie effektief. Betz voer dan aan dat 'n mens die manier waarop Paulus die allegorie in Galasiërs 4:21-5:1 gebruik, ook as so 'n geval moet beskou wat dan sou beteken dat Paulus sy argumente in Galasiërs met 'n baie kragtige argument afsluit. Op hierdie manier “bewys” Betz dan dat Paulus inderdaad die advies van Quintilianus volg. Dat Betz egter 'n baie swak argument hier beet het, spreek vanself. Kern (1998: 112) skryf tereg hieroor:

When scholarship can choose between conflicting advice without a clear rationale for that choice, it raises the questions of whether the options have any value at all.

Hoe behoort 'n mens dan Paulus se retoriese strategie in Galasiërs 4:21-5:1 beskryf? Myns insiens moet 'n mens die manier waarop Paulus die argument afsluit as uitgangspunt neem. In 4:31 sluit hy sy allegoriese argument as volg af:⁴ διό, ἀδελφοί, οὐκ ἐσμὲν παιδίσκης τέκνα ἀλλὰ τῆς ἐλευθέρας. Uit hierdie vers kan 'n mens aflei dat Paulus se oorheersende retoriese strategie in hierdie gedeelte is om die Galasiërs te konfronteer met 'n metaforiese kontras — primêr die kontras tussen geestelike vryheid en geestelike slawerny, maar dan ook die metaforiese kontras tussen vlees en belofte/gees. Een of beide van hierdie metafore word omtrent in elke vers van hierdie argumente genoem:

4:22 ἓνα ἐκ τῆς παιδίσκης καὶ ἓνα ἐκ τῆς ἐλευθέρας

4:23 ἀλλ' ὁ μὲν ἐκ τῆς παιδίσκης κατὰ σάρκα γεγέννηται, ὁ δὲ ἐκ τῆς ἐλευθέρας δι' ἑπαγγελίας

4:24 μία μὲν ἀπὸ ὄρους Σινᾶ εἰς δουλείαν γεννώσα

4:25 δουλεύει γὰρ μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς

4:26 ἡ δὲ ἄνω Ἱερουσαλὴμ ἐλευθέρα ἐστίν

4:28 κατὰ Ἰσαὰκ ἑπαγγελίας τέκνα ἐστέ

4 Dat 4:31 as afsluiting van die allegoriese argument funksioneer, word bevestig deur die gebruik van διό. Sien Louw & Nida (1988:89.47) en Malan (1992: 436-438).

4:29 ὁ κατὰ σάρκα γεννηθεὶς ἔδωκεν τὸν κατὰ πνεῦμα

4:30 ἔκβαλε τὴν παιδείαν καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς· οὐ γὰρ μὴ κληρονομήσει ὁ υἱὸς
τῆς παιδείας μετὰ τοῦ υἱοῦ τῆς ἐλευθέρως

4:31 οὐκ ἐσμὲν παιδείας τέκνα ἀλλὰ τῆς ἐλευθέρως

5:1 τῆ ἐλευθερία ἡμᾶς Χριστὸς ἠλευθέρωσεν· στήκετε οὖν καὶ μὴ πάλιν
ζυγῶ δουλείας ἐνέχεσθε.

Vroeër in die brief het Paulus ook 'n metaforiese kontras gebruik, naamlik in 4:1-7 (seunskap teen slawerny). In 4:8-11 speel die slawernymetafoor ook 'n belangrike rol, en nou, ná 'n emosionele argument in 4:12-20, maak hy weer van 'n metaforiese kontras gebruik. Alhoewel dit verband hou met dit wat hy in 4:1-7 en 4:8-11 gedoen het, is dit belangrik om drie verskille raak te sien. Eerstens, die metaforiese kontras word nou gemotiveer deur 'n argument vanuit die Skrif. Tweedens, die fokus van die kontras verskuif effens aangesien Paulus nou twee tipes kindskap (kindschap gekarakteriseer deur slawerny en kindschap gekarakteriseer deur vryheid) kontrasteer en nie slawerny en kindschap as sodanig nie. Derdens, die positiewe kant van die metaforiese kontras kry nou meer klem as wat dit die geval in 4:1-7 en 4:8-11 was.

Paulus se bedoeling met die metaforiese kontras in hierdie gedeelte is min of meer dieselfde as in die vorige gevalle, naamlik om die Galasiërs te oorreed dat hulle geestelik vry is en daarom geestelik vry moet bly — soos 5:1 aandui.⁵ Hierdie strategie sluit baie goed by sy oorkoepelende argument in hierdie deel van sy brief aan, want — soos bo aangetoon — in die voorafgaande dele het hy die idee van geestelike slawerny gereeld beklemtoon. In die dele wat volg, speel die gedagte van geestelike vryheid ook 'n belangrike rol. Na my mening is die akkuraatste beskrywing van Paulus se oorkoepelende retoriese strategie in hierdie perikoop dus 'n *allegoriese argument gebaseer op die gesag van die Skrif waarmee hy die Galasiërs weer eens met 'n metaforiese kontras tussen (geestelike) slawerny en vryheid konfronteer om hulle so-doende te oorreed om geestelik vry te bly en nie toe te gee aan die opponente nie.*

5 Malan (1992:439) merk tereg op:

(T)he strategy of persuasion does not only lie in the argument of the pericope. Paul counts on the Galatians' aversion to bondage and slavery. He relies on their desire for freedom.

3. ONDERSTEUNENDE RETORIESE TEGNIËKE IN GALASIËRS 4:21-5:1

Voordat ek die ander ondersteunende retoriese tegnieke in hierdie perikoop bespreek, is dit nodig om eers 'n kursoriese oorsig van die verloop van Paulus se argument in hierdie gedeelte te gee

21: <i>Inleiding</i>	
22: <i>Opsomming van gebeure</i>	δύο υἱοί
	ἓνα ἐκ τῆς παιδείκης
	ἓνα ἐκ τῆς ἐλευθέρως
23: κατὰ σάρκα γεγέννηται (γεγέννηται)	δι' ἐπαγγελίας
24: <i>Allegoriese uitleg</i>	
	ἅτινα ἐστὶν ἀλληγορούμενα
	δύο διαθήκαι
	μία μὲν ἀπὸ ὄρους Σινᾶ
	εἰς δουλείαν γεννώσα
	Ἄγάρ.
25: ὄρος ἐστὶν ἐν τῇ Ἀραβίᾳ	
	ἡ νῦν Ἱερουσαλήμ
	δουλεύει γὰρ μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς
26:	ἡ δὲ ἄνω Ἱερουσαλήμ
	ἐλευθέρα
	μήτηρ ἡμῶν
27:	(Skrifbewys: Jes. 54:1)
<i>Toeëpassing op die situasie in Galasië</i>	
28: ἡμεῖς κατὰ Ἰσαὰκ ἐπαγγελίας τέκνα	
29: ὁ κατὰ σάρκα γεννηθεὶς ἐδίωκεν τὸν κατὰ πνεῦμα, οὕτως καὶ νῦν	
30: ἔκβαλε τὴν παιδείκην καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς	
31: οὐκ ἐσμὲν παιδείκης τέκνα ἀλλὰ τῆς ἐλευθέρως.	
5:1 τῇ ἐλευθερίᾳ ἡμᾶς Χριστὸς ἠλευθέρωσεν	
στήκετε οὖν καὶ μὴ πάλιν ζυγῷ δουλείας ἐνέχεσθε.	

In die voorafgaande afdeling het ek geargumenteer dat die oorkoepelende retoriese strategie in hierdie perikoop 'n metaforiese kontras gebaseer op die allegoriese interpretasie van die Skrif is. Afgesien hiervan gebruik Paulus ook heelwat ander ondersteunende retoriese tegnieke in hierdie perikoop. Hulle sal vervolgens vers-vir-vers uitgelig word, maar eers moet net gewys word op 'n retoriese tegniek wat hand-aan-hand gaan met die oor-

koepelende retoriese strategie. Dit kan beskryf word as die *vilifikasie van die opponente*. Dit sou vir die Galasiërs glashelder gewees het waar Paulus die opponente in sy toepassing van die allegorie plaas! Paulus en die Galasiërs wat met hom saamstem, is natuurlik kinders van die belofte soos Isak (vers 28), maar die opponente word met Hagar geassosieer. Hulle is die “kinders” van ’n slavin; hulle word net met die “huidige” Jerusalem (op wie hulle hulleself beroep het⁶) geassosieer en nie met die Jerusalem “van bo” nie. In vers 29 beskrywe Paulus selfs hulle optrede (metafories) as “vervolging”. Dit verwys waarskynlik na Paulus se opponente⁷ se aanhoudende pogings om die Galasiërs te oorreed om die wet ten volle na te kom.⁸ Soos voorheen aangetoon, is dit selfs hoog waarskynlik dat Paulus wil hê dat die Galasiërs die (eerste deel van die) aanhaling in vers 30 as ’n bevel van die Skrif (en dus van God!) moet verstaan waarvolgens hulle beveel word om die opponente “uit te werp”,⁹ dit wil sê om nie meer na hulle te luister en met hulle te assosieer nie. Vervolgens word die ondersteunende retoriese tegnieke vers-vers aangetoon (telkens deur middel van skuinsdruk aangedui):

Vers 21 dien as inleiding tot die argument. Paulus gebruik verskeie ondersteunende retoriese tegnieke in hierdie vers. Twee van hulle word gebruik om die aandag van die Galasiërs te trek, naamlik λέγετέ μοι wat dien as *frase om die aandag van die geboortefokus*, en ’n *retoriese vraag*. Laasgenoemde funksioneer myns insiens nie primêr as ’n manier om aan Paulus se woede uiting gee soos wat Anderson (1996:172) beweer nie, maar eerder as ’n aanduiding dat hy nou na ’n nuwe argument beweeg (Burton 1962:252). ’n Verdere tegniek wat Paulus in hierdie vers gebruik, is die *direkte aanspreek van die geboortefokus* en wel op ’n *ironiese wyse* (Malan 1992:248), want hy spreek

6 Dit word tereg deur Siker (1991:46) beklemtoon. Let daarop dat Paulus deur sy kontrastering van die “huidige” Jerusalem en die Jerusalem “van bo” ook indirek poog om die gesag van Jerusalem-gemeente te ondermyn.

7 Daar is eksegete, byvoorbeeld Schlier (1971:226), Baasland (1984:136) en Borse (1984:175) wat van mening is dat Paulus hier verwys na Jode (en dus nie na Joodse Christene nie) wat Christene vervolgt het. Myns insiens is dit egter onwaarskynlik, want so ’n verwysing sou geen sin binne Paulus se argument teen sy opponente hê nie.

8 Vir meer volledige bespreking van hierdie aspek, kyk Burton (1962:266); Mussner (1977:330); Witherington (1998:337-338) en Martyn (1998:444-445).

9 So tereg Arzt (1992:178), Hays (1989:116) en Anderson (1996:177).

hulle aan as mense wat graag onder die wet wil wees,¹⁰ maar wat nogtans nie regtig luister¹¹ wat die wet sê nie.

In verse 22-23 gee Paulus 'n kort opsomming van die Sara- en Hagar-gebeure. Dit is belangrik om raak te sien dat Paulus se opsomming deur *metaforiese kontraste* gedomineer word, naamlik die kontras tussen slawerny en vryheid, asook die kontras tussen vlees en belofte. Hierdie kontraste speel nie 'n belangrike rol in die Ou-Testamentiese weergawe van die gebeure nie, maar Paulus lig dit uit omdat hy dit in die allegoriese uitleg van die gebeure wil gebruik.

In vers 24 begin hy met die allegoriese verduideliking van die gebeure. Volgens Paulus verteenwoordig¹² die aspekte wat in verse 22-23 genoem word twee verbonde. Hy fokus eers op Hagar. (Sara word nooit eksplisiet genoem of allegories uitgelê nie; slegs die Jerusalem “van bo” en Isak.) Volgens Paulus verteenwoordig Hagar die Sinai-verbond en gee Hagar nog steeds¹³ geboorte aan (geestelike) slawe. Hier kan 'n mens weer eens sien hoe belangrik die slawerny-metafoor in Paulus se retoriese strategie in hierdie deel van Galasiërs is.

Die volgende stelling (vers 25a) is moeilik om te begryp en word nog verder bemoeilik deur die feit dat daar verskillend tekstradisies is.¹⁴ Na my mening is die lesing in N-A^{27/3} die beste, naamlik die een met 'Αγάρ¹⁵ en δέ in plaas van γάρ,¹⁶ wat ons laat met τὸ δὲ 'Αγάρ Σινᾶ ὄρος ἐστὶν ἐν τῇ 'Αραβίᾳ. Dit kan vertaal word as “en die Hagar-Sinai-berg is in Arabië”. Dit is moeilik om Paulus se logika hier te volg en daarom het ek segete al verskeie oplossings aan die hand gedoen:

- 10 Die gebruik van θέλω wys dat Paulus dink dat die Galasiërs nog nie finaal besluit het om die siening van die opponente te aanvaar nie, en dat daar dus nog 'n kans is om hulle terug te wen.
- 11 ἀκούειν word hier gebruik om sowel “hoor” as “verstaan” aan te dui. Hübner (1993:92) stel dit as volg: “ein Hinein-Hören in die tiefen Sinnschichten des Nomos”.
- 12 Dit is die betekenis van ἐστὶν hier. Kyk Burton (1962:257) en Mussner (1977:319).
- 13 Witherington (1998:330) beklemtoon tereg die feit dat 'n praesens partesipium hier gebruik word.
- 14 Vir meer volledige bespreking van die tekskritiese getuienis (en in sommige gevalle, 'n keuse wat verskil van dié in N-A^{27/3}), kyk Burton (1962:259-261), Mussner (1977:322), Bouwman (1987:3140-3141) en Witherington (1998:332).
- 15 Ondersteun deur A B K D L. P⁴⁶ & C F G ondersteun die lesing sonder 'Αγάρ.
- 16 Ondersteun deur P⁴⁶ A B D^{8f}. Kyk Metzger (1994:527) vir redes hoekom δέ voorkeur moet kry.

- Paulus gebruik hier gematria:¹⁷ in Hebreeus tel “die huidige Jerusalem” en “die moeder van Berg Sinai” beide op na 999; en “Sara ons moeder” na 607.
- In Arabies beteken “hajar” “rots” en word dit dikwels gebruik om na berge in die Sinaiberg-area te verwys. Paulus is hiervan bewus en gebruik dit as rede om Hagar aan Sinaiberg te verbind.¹⁸
- Paulus verwys na een of ander geografiese verband tussen Hagar, Sinaiberg en Arabië. Volgens Gese (1974:49-72) dink Paulus dat Sinaiberg naby El-Hagra in die Arabiese skiereiland geleë is. Volgens sommige Joodse tradisies was dit ook die plek waar Hagar (en Ismael) en Abraham se weë geskei het. Gese verwys ook na Targum Onkelos waarvolgens die pad na Sur (Genesis 16:7) die pad na Hagra is.
- Daar is eksegete, byvoorbeeld Burton (1962:259-260) wat dink dat dit ’n glos is.
- ’n Mens moet dé adversatief verstaan en dan is Paulus se logika as volg: selfs al is Sinaiberg in Arabië, verteenwoordig dit die huidige Jerusalem (Mussner 1977:322).
- Die frase is ’n soort nagedagte wat Paulus byvoeg omdat hy dink dat die Galasiërs nie sal weet waar Sinaiberg is nie (Dunn 1993:251).
- ’n Mens moet die Anatoliese agtergrond in ag neem waarvolgens Hagar eintlik die Bergmoeder, “Meter Sinaiene”, verteenwoordig (Elliott 1999:661-683).

Na my mening maak die voorstel van Gese die meeste sin en daarom moet dit beskou word as die beste keuse om die verband wat Paulus tussen Hagar en Sinaiberg lê as hy Hagar met die Sinaiverbond verbind, te verduidelik.

In vers 25b-c gaan Paulus voort deur Hagar-Sinai te assosieer¹⁹ met die huidige Jerusalem en beklemtoon hy weer eens die slawerny-metafoor: δουλεύει γὰρ μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς. Dat Paulus “haar kinders” gebruik om na die opponente te verwys, sou vir die Galasiërs dadelik duidelik gewees het aangesien hy hulle al vroeër in die brief herhaaldelik met godsdienstige slawerny geassosieer het.

17 Volgens Lipsius (1892:55) is hierdie voorstel deur Grossmann gemaak.

18 Kyk byvoorbeeld Bousset (1917:66) en Betz (1979:245).

19 Die woord συστοιχέω beteken letterlik “being in the same rank/series”. Kyk Delling (1967:669-670), Lührmann (1988:31) en Dunn (1993:252). Na my mening is “behoort aan dieselfde kategorie” die beste vertaling in Afrikaans.

In vers 26 beweeg Paulus na die teenoorgestelde metafoor (vryheid) as hy die “huidige” Jerusalem met die teenoorgestelde, die Jerusalem “van bo”, kontrasteer wat vry is en wat “ons moeder” is.²⁰ Let op die *inklusiewe taal* wat Paulus hier gebruik. Dit is ’n ondersteunende retoriese tegniek waardeur hy probeer om die Galasiërs te oorreed om liever met hom en sy standpunt te assosieer en nie met dié van die opponente nie.

Dat sy identifisering van Sara (nie eksplisiet genoem) as die Jerusalem “van bo” korrek is, bevestig Paulus in vers 27 deur ’n verdere ondersteunende retoriese tegniek, naamlik *’n aanbaling uit die Skrif*. Sy keuse van Jesaja 54:1²¹ word verklaar deur die feit dat dit wel oorspronklik na Israel verwys het, en ook as ’n verwysing na Jerusalem geïnterpreteer is; verder kon dit ook met Sara in verband gebring word as gevolg van die woord *στείρα*.²² Hier gebruik Paulus die aanhaling as ’n manier om sy allegoriese uitleg te regverdig — spesifiek verse 26a en b.

Nadat hy die Jerusalem “van bo” as “ons moeder” geïdentifiseer het, kom hy by die toepassing van sy allegoriese uitleg. Basies gaan dit daaroor dat hy (homself en) die Galasiërs baie sterk met die positiewe kant van die metaforiese kontras assosieer en die opponente met die negatiewe kant. Dit kry hy as volg reg:

In vers 28 koppel hy die Galasiërs eksplisiet met Isak: *ὑμεῖς δέ, ἀδελφοί, κατὰ Ἰσαὰκ ἐπαγγελίας τέκνα ἐστέ*. Let op dat hy weer die Galasiërs *direk aanspreek* en die effek van sy stelling op twee maniere verhoog: eerstens, spreek hy die Galasiërs direk in die tweede persoon meervoud aan met *ὑμεῖς* in ’n prominente posisie in die sin; tweedens, gebruik hy die woord *ἀδελφοί* om ’n gevoel van intimiteit te skep en so die Galasiërs nader aan hom te trek.

In vers 29 skenk Paulus aandag aan ’n ander saak, naamlik Ismael se vervolging van Isak²³ wat hy dan toepas op die situasie in Galasië. Soos ek

20 Streng gesproke sou ’n mens verwag dat Paulus die “huidige Jerusalem” (temporeel gekwalifiseer) met die “toekomstige Jerusalem” (temporeel gekwalifiseer) sou kontrasteer en nie met die “Jerusalem van bo” (geografies gekwalifiseer) nie. Die rede vir die feit dat Paulus dit egter op hierdie manier doen, lê vermoedelik in sy klem op gerealiseerde eskatologie hier. Alhoewel die hemelse Jerusalem ’n toekomstige werklikheid is, is dit ook ’n alreeds werklikheid waaraan “ons” nou al behoort.

21 Die aanhaling stem presies ooreen met die LXX.

22 Vir meer volledige besprekings van hierdie saak, kyk Koch (1986:209) en Hays (1989:118-120).

23 Die Ou Testament sê nie dat Ismael vir Isak vervolg het nie, maar Genesis 21:9 — spesifiek *בְּצַדִּיק* — is later geïnterpreteer as ’n verwysing na die vervolging

vroeër betoog het, is dit onwaarskynlik dat die opponente die Galasiërs fisies vervolg het, maar Paulus teken hulle hardnekkige pogings om die Galasiërs te oorreed om hulle weergawe van die evangelie te aanvaar as “vervolg” (*vilifikasie*). Vanuit retoriese perspektief gesien, suggereer hy dat hulle hulle huidige ervaring van die opponente moet herinterpreteer. Indien hierdie strategie sou slaag, sou dit beteken dat hulle (geherinpreteerde!) *persoonlike ervaring* as ’n kragtige argument sou dien dat Paulus inderdaad korrek is. Dit sou dan dieselfde soort argument wees as die wat Paulus in Galasiërs 3:1-5 gebruik het. Hulle ervaar “vervolg” en dit bewys dat Paulus se allegoriese uitleg en toepassing inderdaad korrek is.

In die volgende vers gebruik Paulus ’n *retoriese vraag* om die Galasiërs se aandag te vestig op die *aanhaling uit die Skrif* wat nou volg. Die aanhaling kom uit Genesis 21:10. Die belangrikste verandering wat hy aanbring, is dat hy μετὰ τοῦ υἱοῦ μου Ἰσαάκ na μετὰ τοῦ υἱοῦ τῆς ἐλευθέρως verander om die konteks beter te pas. Dit is belangrik om raak te sien dat Paulus die aanhaling aanbied as iets wat deur die Skrif gesê word en nie net deur Sara nie. Dit gee meer gewig aan die aanhaling binne die huidige konteks. Sy bedoeling met die aanhaling is tweevoudig: eerstens, soos ek vroeër aangetoon het, wil Paulus hê dat die Galasiërs die eerste deel van die aanhaling moet verstaan as die optrede wat God van hulle ten opsigte van die opponente verwag; tweedens dien die aanhaling as ’n implisiete *waarskuwing* aan die Galasiërs: die seun van die slavin sal nie saam met die seun van die vry vrou “erf” nie. Dit dien as ’n waarskuwing aan die Galasiërs om nie die advies van die opponente te volg nie.

In vers 31 herhaal Paulus die hoofpunt van sy argument deur weer die belangrike twee *metafore* te beklemtoon: διό, ἀδελφοί, οὐκ ἐσμὲν παιδίσκης τέκνα ἀλλὰ τῆς ἐλευθέρως. In hierdie geval gebruik Paulus twee ondersteunende retoriese tegnieke, naamlik die *direkte aanspreek* van die Galasiërs (ἀδελφοί) om sy toegeneentheid aan te dui (Dunn 1993:259), en *inklusiewe taal* om intimiteit tussen hom en hulle te probeer skep.

Daar is eksegete wat verkies om Galasiërs 5:1 te beskou as deel van die volgende perikoop (byvoorbeeld Schlier 1971:228 en Lührmann 1988:80), maar dit lyk nie na die beste keuse nie. Die metaforiese kontras tussen slawerny en vryheid wat Paulus se argument vanaf 4:21vv. domineer, is in 5:1 ook belangrik en daarom lyk dit meer korrek om 5:1 as deel van die voorafgaande perikoop te beskou.²⁴

van Isak. Kyk Mussner (1977:329), Rohde (1989:203) en Longenecker (1990:217).

24 So tereg Bruce (1982:226), Mussner (1977:333) en Martyn (1998:246).

In Galasiërs 5:1 gebruik Paulus weer die *vryheidsmetafoor* om die nuwe status²⁵ wat die Galasiërs in Christus het, te beskryf, asook die manier waarop Christus dit bewerkstellig het. Hy gebruik verskeie baie effektiewe ondersteunende retoriese tegnieke om die retoriese effek van hierdie stelling te verhoog, naamlik *asindeton*, *ongewone sinskonstruksie*, *paranomasia* en *metafoor*. Die effek van die asindeton word as volg deur Dunn (1993:261) beskryf:

Since the eye of the reader would not run smoothly over a grammatical bridge between iv.31 and v.1, the reader would be forced to pause, and thus to signal to his Galatian audiences a statement of importance to follow.

'n Mens kan dus sê dat die asindeton die trefkrag van stelling verhoog. Dieselfde kan ook van die ongewone sinskonstruksie gesê word deurdat Paulus “vryheid” in 'n prominente posisie aan die begin van die sin plaas. Die gebruik van paranomasia verhoog die trefkrag van die stelling nog verder: τῆ ἐλευθερία ἡμᾶς Χριστὸς ἠλευθέρωσε.

In 5:1b-c gebruik hy nog twee verdere ondersteunende retoriese tegnieke. Die eerste is 'n tweevoudige (positiewe en negatiewe) *bevel*: στήκετε οὖν καὶ μὴ πάλιν ζυγῶ δουλείας ἐνέχεσθε. Soos Malan (1992:438) tereg aantoon, is 'n bevel eintlik inherent onbeleeft, maar na my mening is dit juis hierdie aspek wat dit so effektief maak aangesien dit gebruik word om die Galasiërs direk te konfronteer met wat hulle behoort te doen.²⁶ Die feit dat Paulus hierdie tegniek hier gebruik wys dat hy op hierdie stadium redelik seker was dat hy hulle oortuig het. Verder gebruik Paulus ook 'n *metafoor* as ondersteunende tegniek deurdat hy die alternatiewe wat deur die opponente gepropageer word, as die “juk van slawerny” beskryf — iets wat daardie opsie as iets hoogs onaantreklik tipeer.

4. SAMEVATTING

In Galasiërs 4:21-5:1 gebruik Paulus die gesag van die Skrif as vertrekpunt om 'n allegoriese uitleg van die Sara-Hagar-gebeure aan te bied. Dié uitleg word gedomineer deur 'n metaforiese kontras tussen twee tipes kindskap van Abraham, naamlik óf slawerny óf vryheid. Sy bedoeling hiermee is om

25 Die datief word deur eksegete óf as datief van doel (kyk byvoorbeeld Mussner 1977:342 en Betz 1979:255) óf as datief van voordeel (kyk byvoorbeeld Blass-Debrunner-Rehkopf 1979:§188.1) beskryf. Na my mening is die eerste keuse die akkuraatste beskrywing.

26 Dunn (1993:262) beskryf dit as volg: “almost like a military commander rallying his wavering troops”.

die Galasiërs te oorreed om “vry” te bly, dit wil sê om nie aan die opponente toe te gee nie. Verder word die metaforiese kontras ook gebruik as basis vir vilifikasie van die opponente. Afgesien hiervan gebruik Paulus ’n hele reeks ondersteunende retoriese tegnieke waarvan die meeste funksioneer as ’n manier om die metaforiese kontras met groter effek te kommunikeer. Dit sluit die volgende in: ’n frase om die Galasiërs se aandag te fokus (4:21), twee retoriese vrae (4:21 en 4:30), ironie (4:21), paranomasia (4:21 en 5:1), inklusiewe taal (4:26), twee aanhalings uit die Skrif (4:27 en 4:30), direkte aanspreek van die Galasiërs (4:28 en 4:31); asindeton (5:1), ongewone sinskonstruksie (5:1); bevele (4:30 en 5:1) en ’n metafoor (5:1).

BIBLIOGRAFIE

ANDERSON R D

1996. *Ancient rhetorical theory and Paul*. Kampen: Kok Pharos. (CBET 18.)

ARZT P

1992. *Bedrohtes Christsein. Zu Eigenart und Funktion eschatologisch bedroblicher Propositionen in den echten Paulusbriefen*. Frankfurt: Lang. (BEBT 26.)

BAASLAND E

1984. Persecution: a neglected feature in the Letter to the Galatians. *StTh* 38 (2):135-150.

BARRETT C K

1976. The allegory of Abraham, Sarah, and Hagar in the argument of Galatians. In: *Rechtfertigung. Festschrift für Ernst Käsemann zum 70. Geburtstag* (Hrsg. J. Friedrich, W. Pöhlmann & P. Stuhlmacher, Tübingen: J. C. B. Mohr), 1-16.

BETZ H D

1979. *Galatians. A commentary on Paul's letter to the churches in Galatia*. Philadelphia: Fortress.

BLASS F & DEBRUNNER A

1979. *Grammatik des neutestamentlichen Griechisch*. (Bearbeitet von Friedrich Rehkopf.) Göttingen: Vandenhoeck und Ruprecht.

BLIGH J

1969. *Galatians. A discussion of St. Paul's epistle*. London: St. Paul Publications.

BORSE U

1984. *Der Brief an die Galater*. Regensburg: Friedrich Pustet.

Tolmie Allegorie as argument: Galasiërs 4:21-5:1

BOUSSET W

1917. *Die Schriften des Neuen Testaments. II.* Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.

BOUWMAN G

1987. Die Hagar- und Sara- Perikope (Gal 4,21-31). Exemplarische Interpretation zum Schriftbeweis bei Paulus. *ANRW II* 25(4):3135-3155.

BRUCE F F

1982. *The Epistle to the Galatians. A commentary on the Greek text.* Grand Rapids: Eerdmans.

BURTON E DE W

1962. *A critical and exegetical commentary to the Epistle of the Galatians.* Edinburgh: T & T Clark.

COSGROVE C H

1987. The law has given Sarah no children (Gal. 4:21-30). *NT* 29(3):219-235.

DELLING G

1971. στοιχέω, συστοιχέω, στοιχεῖον. *TDNT* 7:669-670.

DUNN J D G

1993. *The Epistle to the Galatians.* Peabody: Hendrickson.

ELLIOTT S M

1999. Choose your master: Galatians 4:21-5:1 in the shadow of the Anatolian mother of the gods. *JBL* 118(4):661-683.

GALITIS G

1996. Gesetz und Freiheit. Die Allegorie vom Hagar und Sara in Gal 4,21-5,1. In: A. Vanhoye (ed.) *La foi agissant par l'amour (Galates 4,12-6,16)* (Rome: Abbaye de S. Paul), pp. 52-67.

GESE H

1974. *Vom Sinai zum Zion. Alttestamentliche Beiträge zur biblischen Theologie.* München: Kaiser.

GOPPELT L

1966. *Typos: die typologische Deutung des Alten Testaments im Neuen Testament.* Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft.

HAYS R B

1989. *Echoes of Scripture in the letters of Paul.* New Haven: Yale University Press.

HÜBNER H

1993. *Biblische Theologie des Neuen Testaments. Band 2: Die Theologie des Paulus und ihre neutestamentliche Wirkungsgeschichte.* Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.

KERN P H

1998. *Rhetoric and Galatians. Assessing an approach to Paul's Epistle.* Cambridge: Cambridge University Press.

KOCH D-A

1986. *Die Schrift als Zeuge des Evangeliums. Untersuchungen zur Verwendung und zum Verständnis der Schrift bei Paulus*. Tübingen: Mohr-Siebeck.

LINCOLN A T

1981. *Paradise now and not yet. Studies in the role of the heavenly dimension in Paul's thought with special reference to his eschatology*. Cambridge: University Press.

LIPSIVS R A

1992. *Briefe an die Galater, Römer, Philipper*. Freiburg: Mohr.

LONGENECKER R N

1990. *Galatians*. Dallas: Word.

LOUW J P & NIDA E A

1988. *Greek-English lexicon of the New Testament based on semantic domains*. New York: United Bible Societies.

LÜHRMANN D

1988. *Der Brief an die Galater*. Zürich: Theologischer Verlag.

MALAN F S

1992. The strategy of two opposing covenants. Galatians 4:21-5:1. *Neot* 26 (2):437-438.

MARTYN J L

1998. *Galatians. A new translation with introduction and commentary*. New York: Doubleday.

METZGER B M

1994. *A textual commentary on the Greek New Testament*. Stuttgart: UBS.

MUSSNER F

1977. *Der Galaterbrief*. Freiburg: Herder.

OEPKE A

1973. *Der Brief des Paulus an die Galater*. Berlin: Evangelische Verlagsanstalt.

PERRIMAN A C

1993. The rhetorical strategy of Galatians 4:21-5:1. *EvQ* 65(1):27-42.

ROHDE J

1989. *Der Brief des Paulus an die Galater*. Berlin: Evangelische Verlagsanstalt.

SCHLIER H

1971. *Der Brief an die Galater*. Berlin: Evangelisches Verlag.

SIKER J S

1991. *Disinheriting the Jews. Abraham in early Christian controversy*. Louisville: Westminster, John Knox.

Tolmie

Allegorie as argument: Galasiërs 4:21-5:1

SUHL A

1987. Der Galaterbrief. Situation und Argument. *ANRW* II.25.4:3067-3134.

WITHERINGTON B

1998. *Grace in Galatia. A commentary on St Paul's Letter to the Galatians*. Edinburgh: T & T Clark.

Trefwoorde

Galasiërs 4:21-5:1

Allegorie

Retoriek

Keywords

Galatians 4:21-5:1

Allegory

Rhetoric